

τεῦχος 89, Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1982

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

ΥΓΕΙΑΣ
ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
Ε.Σ.Δ.Ε.Ν.

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

ΕΚΔΟΤΗΣ

Ἐθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Ἑλληνίδων
Νοσοκόμων

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Δημητρίου - Β. Λανάρα -
Μ. Μαλγαρινοῦ-Χ. Ρούσσου

*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Μαρία Μαλγαρινοῦ
Ἀνωτέρα Σχολή Ἀδελφῶν
Νοσοκόμων

Σεβαστουπόλεως 16. Ἀθῆναι

*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Ἀθαν. Ἀθανασόπουλος
Ρήγα Παλαμήδου 5
Τηλέφ. 3219306 Ἀθῆναι

*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ἐμβάσματα - Ἐπιταγές

Περιοδικό
«Νοσηλευτική»

Γραφεῖα: Πύργος Ἀθηνῶν
Γ' κτίριον II: 1α Ἀθῆναι 610
Τηλέφ. 7702861

*

Τιμή Τεύχους Δρχ. 50
Γιά σπουδάστριες Δρχ. 25
Ἐτήσια συνδρομή Δρχ. 300
Ἐτήσια συνδρομή ἐξ. \$10

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ἡ διεργασία τῆς διδασκαλίας
εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ἑλληνικῆς
Παιδείας.
Δρος Ἀφροδίτης Ραγιά 384
2. Διδακτικά — Ἐποπτικά μέσα.
Ἀναστασίας Μίχου 393

Η ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Υπό τῆς Δρος ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΡΑΓΙΑ
Διευθυντρίας Σπουδῶν
τῆς Ἀνωτ. Σχολῆς Ἀδελφῶν τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ διδασκαλία ἢ διδακτικὴ εἶναι τέχνη καὶ ἐπιστήμη. Ἀρχειοποιεῖ τὰς θεωρίας καὶ ἀρχὰς μαθήσεως ἐκ τῆς Φιλοσοφίας, Ψυχολογίας, Κοινωνιολογίας καὶ Παιδαγωγικῆς, θάσσει τῶν ὁποίων διατυπῶναι ἀρχὰς διδασκαλίας καὶ ἀναπτύσσει τρόπους καὶ μεθόδους διδασκαλίας.

Ἡ διδασκαλία εἶναι τέχνη ὑποστηρίξεως καὶ ἐνισχύσεως τῆς ἀναπτύξεως τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποτελεῖ δὲ μέρος τῆς παιδείας. Ἡ παιδεία εἶναι εὐρύτερα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Περιλαμβάνει τὴν ἐγνοίαν τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας, τῆς παραδόσεως, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐν τούτοις, ἡ παιδεία ἀποτελεῖ μίαν ὁλότητα πέραν καὶ ὑπεράνω τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἀπόψεων, αἱ ὁποῖαι ἀνεφέρθησαν.

Ἡ Ἑλλάς πρώτη διετύπωσε θεωρίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως συμπεριλαμβάνουσαν τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς μεθόδους αὐτῆς καὶ κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης. Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία θεωρεῖ τὴν παιδείαν ὡς τὸ «πρῶτον τῶν καλλίστων ἀγαθῶν, ὡς πολιτιστικὸν μέσον καὶ ὡς μορφοποιὸν δόνακιν, ἢ ὁποῖα διαπλάσσει τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ὁ ἀγγειοπλάστης πλάθει τὸν πηλὸν καὶ ὁ γλύπτης φιλοτεχνεῖ τὸ μάρμαρον εἰς προκαθορισμένην μορφήν.

Οἱ Ἕλληνας πιστεύουν τόσο βαθύως εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐπίδρασιν τῆς παιδείας, ὥστε εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐκάλουν Ἕλληνας ὅλους ὅσοι ἐξεπαιδεύοντο κατὰ ἐλληνικὸν τρόπον. Ὁ Ἰσοκράτης γράφει σχετικῶς: «...τῶν Ἑλλήνων ἕναμα πεποιήκε μηκέτι τοῦ γένους ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντας». Ἀποτελεῖ πλέον κοινὴν πεποίθησιν καὶ ὅτι αἱ γενεαὶ τῶν Ἑλλήνων ἀνατρέφησαν μὲ τὴν ἀρχὴν ὅτι, πᾶρά τε ἐπιστήμη χωρισμένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται.

Συγχρόνως ὁμοίως καὶ ἡ Ἁγία Γραφή ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας πηγὴν ἐμπνεύσεως τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν παιδείαν. Εἰς τὴν Παλαιάν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην συναντῶμεν πρῶσιπα μὲ εὐρυτάτην μὀρφωσιν ὅπως εἶναι ὁ Μωϋσῆς, ὁ Δαυιδῆλ, ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ἀπόστολος Λουκάς ὁ ἰατρός κ.ἄ.

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ παιδεία δὲν συγκροῦεται μὲ τὸ ἰδανικὸν τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς

και πολιτειακῃ ἐπιθεωριῶντων και οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ὅποιοι ἐσπούδασαν εἰς τὰς πλέον ἰσομαστὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῆς ἐποχῆς των. Ἀντιπροσωπευτικῶς ἀναφέρονται οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, οἱ ὅποιοι συνεδέσσαν τὴν σοφίαν μετὰ τὴν ἀρετὴν και τὴν ἀγιότητα και τιμῶνται ὡς ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας και πρότυπα πεπαιδευμένων ἀνθρώπων, ἀλλὰ και ὡς μεγάλοι παιδαγωγοὶ και προστάται τῆς Ἑλληνικῆς και Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Παιδείας.

Τέλος πρέπει νὰ ἀναφερθῆ ὅτι οἱ Ἕλληγες δὲν προσμελοῦμεν τὴν παιδείαν ἀκόμη και ὑπὸ τὰς πλέον δυσμενεῖς συνθήκας τῆς ἐθνικῆς ζωῆς μας. Ἡ Ἑλλάς ἐπέζησε τῆς Τουρκοκρατίας ἐπὶ 400 ἔτη (1453 - 1821 μ.Χ.), κυρίως λόγω τοῦ «Κρυφοῦ Σχολειοῦ», διὰ τοῦ ὁποῦ ἡ Χριστιανικὴ πίστις, ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις και ὁ πολιτισμὸς μεταβιβάζοντο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν και ἐγκαλοῦχατο τὸ ἱδανικὸν τῆς ἐλευθερίας.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω πλαίσια τοῦ νοήματος και τοῦ περιεχομένου τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἄς τοποθετήσωμεν τώρα τὴν διεργασίαν τῆς διδασκαλίας.

ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Εἰς τὴν διδασκαλίαν διακρίνομεν τὸν σκοπὸν, τὸ θέμα, τὴν μέθοδον, τὴν μορφήν και τὴν πορείαν. Ὁ σκοπὸς και τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας βασικῶς ἐρίζονται ἀπὸ τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα. Ἡ Διδάσκουσα ἐκλέγει τὴν κατάλληλον μέθοδον, τὴν πρέπουσαν μορφήν και τὴν ἀριόξουσαν πορείαν, ὅστε νὰ ἐπιτευχθῆ ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία πάντοτε ἀναφέρεται εἰς ὁρισμέναν προυδοκίαν. Δι' αὐτὸ ἡ Διδάσκουσα δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς ὑπηρέτις ὄλων αὐτῶν τῶν στοιχείων. Ἐπιβάλλεται νὰ κατανοήσῃ τὴν σημασίαν και τὴν ἀξίαν αὐτῶν, διὰ νὰ γίνῃ ὁ κάτοχος τῆς διδασκαλίας τῆς, ὁ καλῶς προγραμματιστῆς, ὁ σχεδιαστῆς και ἐκτελεστῆς αὐτῆς.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω: σκοπὸς, μέθοδος, μορφή, πορεία, εἶναι τὰ μέσα, τὰ ὁποία θὰ βοηθήσουν τὴν Διδάσκουσαν ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διδασκαλίας τῆς. Δι' αὐτὸ τονίζεται ἐν προκειμένῳ ἡ εὐθύνη, τῆς Διδασκούσης, εἰς τὴν πρωτοδουλίαν τῆς ὁποίας ἐναπόκειται ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέσων αὐτῶν.

Ἡ διδασκαλία μελετᾶται εἰς τρία στάδια ἢ διαστάσεις: Τὸν προγραμματισμὸν, τὴν ἐκτέλεσιν και τὴν ἀξιολόγησιν.

Ὁ π ρ ο γ ρ α μ μ α τ ι σ μ ὸ ς περιλαμβάνει τὴν ἐκτίμησιν τῶν γνώσεων και ἀναγκῶν μαθήσεως τῶν σπουδαστριῶν τῆς συγκεκριμένης τάξεως, τὴν διατύπωσιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, τὴν ὀργάνωσιν και προετοιμασίαν τῆς διδασκαλίας.

Ἡ ἐ κ τ ἔ λ ε σ ι ς ἀφορᾷ εἰς τὴν διαμόρφωσιν και πραγματοποιήσιν τῆς διδασκαλίας. Ἐδῶ ἐνδιαφέρει ἡ μέθοδος, ἡ μορφή και ἡ πορεία τῆς. Συμπεριλαμβάνεται ἀκόμη και ἡ δημιουργία κατάλληλου διαπροσωπικοῦ κλίματος, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ λαμβάνει χώραν ἡ διδακτικὴ πράξις.

Ἡ ἀ ξ ι ο λ ὸ γ ῆ σ ι ς, τέλος, περιλαμβάνει τὴν ἐξέτασιν τῆς διδασκαλίας κατὰ πόσον ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ τῆς, τὴν διαπίστωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς μαθήσεως ἡ ὁποία συνετελέσθη, και τὴν βαθμολόγησιν τῶν σπουδαστριῶν.

Ἄς μελετήσωμεν ἀναλυτικώτερον ἐκάστην διάστασιν.

Προγραμματισμὸς τῆς διδασκαλίας.

Ἡ Διδάσκουσα ἀναλαμβάνει τὴν διδασκαλίαν ἐνὸς μαθήματος, τοῦ ὁποῦ ἡ διδακτέα ὄλη και οἱ γενικοὶ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ εἶναι ἤδη καθωρισμένοι εἰς τὰ πλαίσια τοῦ γενικοῦ προγράμματος. Ἐπομένως ὁ προγραμματισμὸς ἐκ μέρους τῆς

Διδασκούσης είναι: ή κατάστρωσις τῆς διδακτικῆς ἐργασίας διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τῆς Ψυχολογίας, τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Διδακτικῆς.

Ὁ προγραμματισμὸς ἀναφέρεται εἰς συγκεκριμένην τάξιν σπουδαστριῶν μὲ ὀρισμένον ἐπίπεδον γνώσεων, δεξιότητων καὶ εὐφυΐας. Ἐξετάζει δηλαδὴ καὶ ἀξιολογεῖ ἡ Διδάσκουσα τὰς γνώσεις, τὰς ἱκανότητας, τὰ ἐνδιαφέροντα, τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀνάγκας μαθήσεως τῶν σπουδαστριῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ συγκεκριμένον μάθημα ἢ ἀκόμη καὶ πρὸς μίαν μικροτέραν διδακτικὴν ἐνότητα. Ἡ ἀξιολόγησις αὐτὴ δυνατὸν νὰ γίνῃ μὲ τὴν συμπλήρωσιν γραπτῶ ἐρωτηματολογίου, μὲ διαλογικὴν συζήτησιν, μὲ ὀργάνωσιν πρακτικῆς ἐπιδείξεως ἢ καὶ ἄλλα μέσα. Ἀπαραίτητος εἶναι καὶ ἡ διαπίστωσις τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν σπουδαστριῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πνευματικόν, κοινωνικόν καὶ οἰκονομικόν ἐπίπεδον αὐτῶν.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Διδάσκουσα μελετᾷ τοὺς καθορισμένους γενικοὺς σκοποὺς τοῦ μαθήματος, διατυπώνει καὶ περισσότερον εἰδικούς σκοποὺς καταλλήλους πρὸς τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν σπουδαστριῶν τῆς συγκεκριμένης τάξεως τοὺς ὁποίους συζητεῖ εἰς τὴν τάξιν, ὥστε νὰ γίνουν κοινοὶ στόχοι πρὸς ἐπιδίωξιν. Οἱ σκοποὶ πρέπει νὰ δεικνύουν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν γνώσεων πέραν τῆς Σχολῆς καὶ μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν.

Ἡ Διδάσκουσα ὡς προγραμματιστὴς τῆς διδακτέας ὕλης πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὰς ἀκολούθους ἀρχάς.

1. Τὸν σκοπὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ διδασκαλία.
2. Τὴν ἔκτασιν, τὰς δυσκολίας καὶ τὸ θάθος τῆς ὕλης.
3. Τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἔντασιν τῆς προσφερομένης ὕλης.
4. Τὸν διατιθέμενον πρὸς διδασκαλίαν χρόνον.
5. Τὴν μέθοδον ἢ τὴν ποικιλίαν τῶν μεθόδων διδασκαλίας.
6. Τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν καὶ τὴν συμβολὴν τῶν σπουδαστριῶν εἰς τὴν διεργασίαν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς μαθήσεως.
7. Τὴν συμβολὴν τὴν ὁποῖαν θὰ προσφέρῃ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις, τὸ φυσικόν καὶ τὸ ἀνθρώπινον περιβάλλον τῆς Σχολῆς.

Μία ἀκόμη παράμετρος, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τῆς ἡ Διδάσκουσα, εἶναι ἡ κάθετος καὶ ὀριζοντίαι θέσις τοῦ συγκεκριμένου μαθήματος εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος. Δηλαδὴ ποῖα μαθήματα ἔχουν προηγηθῆ ὡς θεμέλιοι καὶ οἰκοδομικοὶ λίθοι διὰ τὸ παρὸν μάθημα καὶ εἰς ποῖα μεταγενέστερα μαθήματα τὸ παρὸν μάθημα θὰ ἀποτελέσῃ θάσιν. Τέλος, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἡ Διδάσκουσα μὲ ποῖα ταυτοχρόνως διδασκόμενα μαθήματα τὸ παρὸν μάθημα ἢμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ συνέργειαν, σύνθεσιν καὶ ὀλοκλήρωσιν τῆς μαθήσεως.

Ἀσφαλῶς χωρὶς συγκεκριμένον πρόγραμμα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀλοκληρωθῇ ἢ προβλεπομένη ὕλη ὑπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος. Ὁ προγραμματισμὸς ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἔχη ἀπολύτως δεσμευτικὸν χαρακτήρα, διότι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προγραμματισθέντων προκύπτου ἀπρόδλεπτοι καὶ ἀπρόοπτοι καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζωνται ἀμέσως. Τότε ἡ Διδάσκουσα ἀναθεωρεῖ τὸ πρόγραμμά τῆς καὶ τὸ προσαρμόζει πρὸς τὴν διαμορφωθείσαν νέαν κατάστασιν. Χαρακτηριστικὸς ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ λόγος τοῦ Σωκράτους: Ὁ βίος «δεῖται εὐρυθμίας καὶ εὐαρμοστίας», δηλαδὴ ἡ ζωὴ ἔχει ἀνάγκην προγράμματος καὶ προσαρμοστικότητος.

Ἐκτέλεσις τῆς διδασκαλίας.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διδασκαλίας ἢ τὴν διδακτικὴν πράξιν, δηλαδὴ τὴν μέθοδον, μορφήν καὶ πορείαν τῆς προσφορᾶς τῶν διδα-

σκομένων γνώσεων και δεξιότητων. Πρέπει ακόμη να μελετήσωμεν και τον παιδαγωγικόν τρόπον διαμορφώσεως διαθέσεων και δημιουργίας εις την τάξιν διαπροσωπικού κλίματος, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὴν ἀποδοχὴν καὶ ἀφομοίωσιν ἐκ μέρους τῶν σπουδαστριῶν.

Ἡ διδασκαλία εἶναι μία πνευματικὴ ἐπικοινωνία τῆς Διδασκούςτης μετὰ τὰς σπουδαστρίδας τῆς, ἢ ὁποῖα πραγματοποιεῖται εἰς δεδομένον τόπον καὶ χρόνον. Εἶναι ἕνα βίωμα, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ συγκινήσεις ἐκατέρωθεν. Ὁμοιάζει μετὰ τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου, τοῦ μουσικοῦ, τοῦ ποιητοῦ. Ἡ Διδάσκουσα εἶναι δημιουργός. Ἐργάζεται μετὰ τὴν διάνοιαν, μετὰ τὰς ψυχοκινητικὰς τῆς δεξιότητας καὶ μετὰ τὸ συναίσθημα. Διὰ τοῦτο ἡ διδασκαλία δὲν γίνεται μετὰ μίαν ψυχρὰν ἐτοιμασίαν, ὅπως γίνεται ἢ προπαρασκευὴ ἐνὸς φυσικοῦ πειράματος.

Μετὰ τὴν διδασκαλίαν ἐπιτυγχάνεται μία ἱστορικὴ καὶ ἀνεπανάληπτος πνευματικὴ ἐπικοινωνία τῆς Διδασκούςτης καὶ τῶν σπουδαστριῶν. Μεταδίδονται ὄχι μόνον γνώσεις καὶ δεξιότητες ἀλλὰ καὶ διαχετεύονται μορφωτικὰ ἀγαθὰ, ἰδανικὰ καὶ ἀρχαί. Ἀκόμη παιδαγωγεῖται τὸ συναίσθημα, ἢ οὐλήσεις, ἢ διάνοια, ἢ ὅλη προσωπικότης τῶν σπουδαστριῶν.

Κάθε διδασκαλία ἔχει κατὰ τὸ προσωπικόν καὶ ἰδιάζον, μίαν ἰδιοτυπίαν ἀπαράδατον, ἢ ὁποῖα καταστρέφεται ἐὰν τὴν κλείσωμεν εἰς ὠρισμένα πλαίσια ἢ θελήσωμεν νὰ τὴν τυποποιήσωμεν ἢ νὰ τὴν ἐπαναλάβωμεν. Ὡς παράδειγμα δύναται νὰ λεχθῆ τὸ ἑξῆς: Ἡ Διδάσκουσα τῆς Παθολογικῆς καὶ Χειρουργικῆς Νοσηλευτικῆς οὐδέποτε διδάσκει διὰ δευτέραν φοράν τὸ μάθημα, ἀκριβῶς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Τοῦτο ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός ὅτι κάθε τάξις σπουδαστριῶν ἢ ἡ ἴδια τάξις εἰς διαφορετικὰς ἐκπαιδευτικὰς περιόδους προσκομίζει διάφορον προσωπικὴν ἀνάπτυξιν. Διαθέτει ἄλλην νοητικὴν καὶ ψυχολογικὴν κατάστασιν, προσφέρει διάφορον ὕλικόν πρὸς ἐκπαιδευτικὴν κατεργασίαν καὶ ἐμπλουτίζει τὸ μάθημα κατὰ μοναδικόν τρόπον. Ἀλλὰ καὶ ἡ Διδάσκουσα δὲν παρκαμένει ἢ αὐτῇ. Μεταβάλλεται καθ' ὃν χρόνον ἀναπτύσσεται καὶ καλλιεργεῖται, προσωπικῶς καὶ ἐπαγγελματικῶς, δοκιμάζει νέα ψυχικὰ βιώματα, ἀποκτᾷ δὲ νέας γνώσεις καὶ μεγαλυτέραν πείραν.

Ἐπομένως, ἡ διδασκαλία ἐξεταζομένη εἰς τὸ σύνολον δὲν εἶναι κατὰ τὸ στατικόν, τὸ συγκεκριμένον καὶ τὸ σταθερόν, ἀλλὰ τὸ δυναμικόν, τὸ ἀσχημάτιστον, τὸ μεταβαλλόμενον καὶ ἐξελισσόμενον μετὰ τὴν ἰδικὴν τῆς πάντοτε νομοτέλειαν. Δι' αὐτὸ ἐκ μέρους τῆς Διδασκούςτης χρειάζεται ἢ συναίσθησις αὐτῆς τῆς καταστάσεως, ἢ ὁποῖα θὰ συνοδεύεται ἀπὸ πνευματικὴν ἀνησυχίαν καὶ δραστηριότητα, ἀπὸ πρωτοβουλίαν, εὐφυΐαν, δεξιολογίαν καὶ ἐργατικότητα.

Ἐπάρχουν καὶ ἄλλαι παράμετροι, αἱ ὁποῖαι ἐπιδρῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διδασκαλίας καὶ συμβάλλουν εἰς τὴν ὀλοκλήρωσίν τῆς. Ἀναφέρονται ὠρισμέναι ἐπιγραμματικῶς: Τὰ δ : δ α κ τ ι κ ᾶ ἢ ὁ π τ ι κ ο α κ ο υ σ τ ι κ ᾶ μ ἔ σ α. Δι' αὐτῶν ἐξασφαλίζεται ἢ συγκέντρωσις τῶν νοητικῶν δυνάμεων τῶν σπουδαστριῶν, βελτιώνεται ἢ κατανόησις, διευκολύνεται ἢ ἀπομνημόνευσις, ἐπιτυγχάνεται ἢ ἀποσαφήνισις τῶν ἀφηρημένων καὶ δυσκόλων σημείων καὶ ἀναπτύσσεται τὸ ἐνδιαφέρον διὰ θαυτέραν ἐξέτασιν καὶ μελέτην. Τὸ θέμα τῶν μηχανικῶν μέσων μαθήσεως ἀνεπτύχθη ἤδη εἰς ἄλλην ὀμιλίαν. Διὰ τοῦτο περιοριζόμεθα νὰ τονίσωμεν δύο μόνον σημεία:

1) Ἡ ὑπερβολικὴ χρῆσις τῶν μηχανικῶν μέσων μαθήσεως ὑπάρχει φόβος νὰ διαγράψῃ τὴν στοργὴν καὶ τὸ προσωπικόν ἐνδιαφέρον τῆς Διδασκούςτης καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν δημιουργίαν ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπαφῆς. Καί

2) Ὅσαδήποτε διδακτικὰ μέσα καὶ ἂν χρησιμοποιηθοῦν δὲν θὰ δυνηθοῦν νὰ ἀντικαταστήσωσιν τὴν Διδάσκουσαν εἰς τὸ θέμα καλλιεργείας τῶν χαρακτήρων, εἰς τὴν δημιουργίαν πνευματικῆς ἀτμοσφαιρας, εἰς τὴν μετάγγισιν τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν καὶ τῶν νοσηλευτικῶν ἰδεωδῶν.

Ἄλλη παράμετρος, ἡ ὁποία παίζει πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διδασκαλίας, εἶναι ἡ προσωπικότης τῆς Διδασκούςσης ἀναλυομένη, ὡς ἑξῆς:

— Ἀγάπη πρὸς τὴν Νοσηλευτικὴν καὶ νοσηλευτικὸς ζήλος.

— Ἡ μὲν ὄψις τῆς γενικώτερον καὶ ἡ θεωρητικὴ καὶ κλινικὴ τῆς κατάρτισις εἰδικώτερον εἰς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ διδάξῃ.

— Αἱ γνώσεις τῆς ἐκ τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Παιδαγωγικῆς.

— Τὰ ὀργανωτικὰ καὶ ἡγετικά προσόντα τῆς ὥστε νὰ διαμορφώσῃ καὶ διαπλάθῃ τὴν κοινωνικὴν ψυχολογίαν τῆς τάξεως, ἡ ὁποία εὐνοεῖ τὴν οἰκείωσιν καὶ εἴωσιν τῶν διδασκομένων.

— Ἡ ἰκανότης τῆς νὰ δημιουργῇ παιδαγωγικὰς διαπροσωπικὰς σχέσεις μὲ τὰς σπουδαστρίαις, αἱ ὁποῖαι σχέσεις δοῦνται ὥστε αἱ προσφερόμεναι γνώσεις καὶ δεξιότητες νὰ μετασχηματίζονται εἰς ἐσωτερικὰς προσωπικὰς δυνάμεις ἐντὸς τῶν σπουδαστριῶν.

— Ἡ ἀγάπη τῆς καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς πρὸς τὴν σπουδαστρίαν.

— Ὅλα τὰ ψυχικὰ τῆς χαρίσματα: Ἡ πίστις εἰς τὸν Θεόν, ἡ ὑπομονή, ἡ εὐγένεια, ὁ ἄριστος χαρακτήρ τῆς.

Ὁ Πλούταρχος διατυπώνει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν διδασκάλων εἰς τὴν ἑξῆς φράσιν: «τοῖς τοῖς ἀδιάδηλοι, τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι, ταῖς ἐμπειρίαις ἄριστοι. Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τονίζει: ὁ χαρακτήρ τοῦ διδασκάλου μὲ γνώμονα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἔμπορεῖ νὰ ρυθμίζεται ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, εἰς τρόπον ὥστε: «σεμνὸν εἶναι δεῖ τὸν τοιοῦτον καὶ ἄτυφον καὶ φουδερὸν καὶ προσηγῆ καὶ ἀρχοντικὸν καὶ κοινωνικὸν καὶ ἀδέκαστον καὶ θεραπευτικὸν καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδούλωτον καὶ φαιδρὸν καὶ ἡμερον...» (Π. Κουνέλλη «Παραπλήσια Παιδαγωγικὰ Γνώμαι Πλουτάρχου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου», Ἑλληνιστικὰ Ἐπιστημονικὰ Ἐργα, ἔτος 1977, σσ. 10 - 18).

Μία ἀκόμη παράμετρος, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν νοεῖται διδασκτικὴ πράξις, εἶναι ἡ σπουδαστρία. Ἡ μοναδικὴ καὶ ἀνεπανάληπτος αὐτὴ νεανικὴ ὑπαρξις, ἡ ὁποία ἐπιθυμεῖ νὰ σπουδάσῃ τὴν Νοσηλευτικὴν. Διὰ τὴν σπουδαστρίαν ὁμῶς ἐγγινεὶ ἐκτενὴς λόγος εἰς ἄλλαν ὀμιλίαν.

Γενικῶς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διδασκαλίας ἡ Διδάσκουσα Ἀδελφὴ ἐπιδιώκει τοὺς ἀκολούθους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς:

1. Διεγείρει τὸν πόθον τῆς μαθήσεως εἰς τὴν σπουδαστρίαν.
2. Προγραμματίζει σειρὰν ἐμπειριῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὑποδοχθεῖται ἡ σπουδαστρία εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τῆς ἐκπαιδεύσεώς τῆς. Αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἐμπειρίαι εἶναι σχετικῶς δύσκολοι καὶ προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς σπουδαστρίαις, ἡ δυσκολία τῶν ὁμῶς οὐδέποτε εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ ἀποθαρρύνῃ τὴν σπουδαστρίαν καὶ νὰ ἀνακόπη τὴν μάθησίν τῆς.
3. Βοηθεῖ τὴν σπουδαστρίαν νὰ αἰσθάνεται ψυχικὴν ἰκανοποίησιν ἐκ τῶν πλουσίων ἐπιμορφωτικῶν ἐμπειριῶν.
4. Ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ ποικίλα ἐνδιαφέροντα καὶ τὰς ἰκανότητας τῆς σπουδαστρίαις.
5. Καταρθώνει τὴν σπουδαστρίαν νὰ ἀναλύῃ μὲ κριτικὸν πνεῦμα τὰ διάφορα περιστασιακά καὶ νὰ ἀναγνωρίζῃ τοὺς παράγοντας, τοὺς ὁποίους τυχὸν παρέδωκεν.
6. Ἰσοδυναμεῖ εἰς τὴν σπουδαστρίαν, πῶς νὰ ἀντιλαμβάνεται τὸ ἰδιαίτερον νόημα τῶν ἐμπειριῶν τῆς μαθήσεως.
7. Καθοδηγεῖ τὴν σπουδαστρίαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τρόπων συμπεριφορᾶς, συμφώνως πρὸς τοὺς πρόβλεπομένους ὑπὸ τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ νοσηλευτικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος.

Ἀξιολόγησις τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς διδασκαλίας.

Λόγω τῆς μεγάλης σπουδαιότητός της, ἡ ἀξιολόγησις θὰ σχολιασθῆ ἀναλυτικῶς εἰς ἰδιαιτέρας ὁμιλίας. Ἐδῶ θὰ τονισθοῦν ὠρισμένα μόνον ἀρχαί.

Ἡ ἀξιολόγησις ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον διάστασιν τοῦ διδακτικοῦ προγράμματος, ἐκπαιδευτικῶν ἀποφάσεων. Ἀκολουθοῦν μερικαὶ ἐρωτήσεις, αἱ ὁποῖαι περιγράφουσι ποίας ἐκπαιδευτικῆς ἀποφάσεις χρειάζεται γὰρ ἡ Διδάσκουσα κατὰ τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας της:

- Εἶναι ἐφαρμόσιμον τὸ σχέδιον τῆς διδασκαλίας μου διὰ τὴν συγκεκριμένην αὐτὴν τάξιν τῶν σπουδαστριῶν;
- Ποίαν ἐτοιμότητα παρουσιάζουσι αἱ σπουδάστριαι διὰ τὴν ἐπομένην ἐκπαιδευτικὴν ἐμπειρίαν;
- Εἰς ποῖον σημεῖον μιᾶς σειρᾶς μαθημάτων θὰ ὠφελήσῃ περισσότερο ἢ ἐπανάληψις;
- Ποίας δυσκολίας μαθήσεως συναντοῦν αἱ σπουδάστριαι;
- Ποῖαι σπουδάστριαι ἔχουσι ἀνάγκην ἐξατομικευμένης συμπληρωματικῆς διδασκαλίας καὶ εἰς ποῖα θέματα;
- Πόσον ἀποτελεσματικὴ ἦτο ἡ διδασκαλία μου;

Ἄξιολόγησις εἶναι ἡ συστηματικὴ διαδικασία προσδιορισμοῦ τοῦ βαθμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξεπληρώθησαν ἀπὸ τὰς σπουδαστρίαις αἱ ἐκπαιδευτικοὶ σκοποί.

Ἡ ἀλληλοσχετιζομένη φύσις τῆς διδασκαλίας, τῆς μαθήσεως καὶ τῆς ἀξιολογήσεως, διακρίνεται εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις τῆς διδακτικῆς διεργασίας: Τὴν διατύπωσιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, τὸν προγραμματισμὸν καὶ τὴν κατεύθυνσιν τῶν ἐμπειριῶν μαθήσεως, τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς προόδου τῶν σπουδαστριῶν καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀποτελεσμάτων διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς μαθήσεως καὶ τῆς διδασκαλίας.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀξιολόγησις διέπεται ἀπὸ ὠρισμένας ἀρχάς:

1. Τὴν ἐπισήμανσιν τῶν σκοπῶν τῆς ἀξιολογήσεως.
2. Τὴν ἐπιλογὴν τῶν τεχνικῶν μεθόδων ἀξιολογήσεως ἀναλόγως τῶν σκοπῶν.
3. Τὴν χρησιμοποίησιν ὄχι μιᾶς ἀλλὰ πολλῶν μεθόδων.
4. Τὴν συνειδητοποίησιν τῶν ὀρίων τῶν χρησιμοποιουμένων τεχνικῶν καὶ
5. Τὴν θεώρησιν τῆς ἀξιολογήσεως ὡς ὁράσεως διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς μαθήσεως.

ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΗΣ

Ἡ ἐνδοσκοπικὴ ἀνάλυσις τῆς διδασκαλίας ὑπὸ τῆς ἰδίας τῆς Διδασκούσης εἶναι χρήσιμος ἔστω καὶ ἐν δὲν ἀναλαμβάνῃ ἄλλας δραστηριότητας ἀξιολογήσεως. Ἀναφέρονται εἰς τὴν συνέχισιν κατ' ἐκλογὴν ὠρισμένα κριτήρια ἀξιολογήσεως τόσο τῆς διδασκαλίας ὅσον καὶ τῆς μαθήσεως. Ὅπως δὲ θὰ ἴδωμεν τὰ κριτήρια αὐτὰ ἔμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν καὶ ὡς ἀρχαὶ διδασκαλίας.

Θὰ ἀναφέρεται τὸ κριτήριον καὶ θὰ ἀκολουθοῦν ἀνάλογοι ἐρωτήσεις:

1. Αἱ ἐμπειρίαι μαθήσεως ἐπιλέγονται κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἐναρμονίζωνται μὲ τὴν ἐκπαιδευτικὴν φιλοσοφίαν τῆς Σχολῆς καὶ νὰ ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀμέσων σκοπῶν τοῦ προγράμματος:

α) Γνωρίζω τὴν ἐκπαιδευτικὴν φιλοσοφίαν τῆς Σχολῆς εἰς τὴν ὁποίαν διδάσκω; Ἡ φιλοσοφία αὐτὴ διευκρινίζει τὰς πεποιθήσεις τῆς ὁμάδος τῶν Διδασκου-

σών περί της φύσεως της σπουδαστρίας, της εκπαίδευσής, της νοσηλευτικής, της μαθήσεως;

β) Έχω αποσαφηνίσει και διατυπώσει την προσωπική μου εκπαιδευτική φιλοσοφία, ώστε να έχω μία σταθερά βάση δια την επιλογή των σκοπών της διδασκαλίας μου; Έχω αναπτύξει την φιλοσοφία μου περί της Νοσηλευτικής και των συσχεδίων δραστηριοτήτων δια την επιτυχή άσκησης της Νοσηλευτικής; Βλέπω την νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών εις την ολότητά της ή την βλέπω απλώς ως άθροισμα νοσηλείων και ως σωματική περιποίηση των πασχόντων;

γ) Κατανοώ την διεργασία της μάθησής; Διακρίνω υπό όψιν τας αρχάς της μάθησής, όταν προγραμματίζω και εκτελώ την διδασκαλία μου είτε εις το σπουδαστήριο είτε εις τον κλινικόν τομέα;

δ) Οί σκοποί του μαθήματος, τὸ ὁποῖον διδάσκω, ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος;

2. Αἱ ἐμπειρίαι μάθησής ἐπιλέγονται κατὰ τρόπον ὥστε οἱ ἐκπαιδευτικοὶ σκοποὶ ἐκάστου μαθήματος νὰ ἐκπληρωθοῦν καὶ νὰ ὁδηγήσουν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος:

α) Διατυπώνω τοὺς σκοποὺς τοῦ μαθήματός μου σαφῶς καὶ πλήρως, ὥστε νὰ υποδεικνύουν τὴν ἐπιθυμητὴν διαμόρφωσιν τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τὰς περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ συμπεριφορὰ αὕτη πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῆται;

β) Προγραμματίζω κατάλληλους ἐμπειρίας μάθησής δια νὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ πραγμάτωσις τῶν σκοπῶν τοῦ μαθήματος;

γ) Διατυπώνω σκοποὺς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὡς κέντρον τὴν σπουδαστρίαν;

3. Αἱ ἐμπειρίαι μάθησής ἐπιλέγονται κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ δημιουργοῦν ἐνδιαφέρον καὶ κίνητρα εἰς τὴν σπουδαστρίαν διὰ συνεχῆ προσπάθειαν καὶ μάθησιν:

α) Διατηρῶ θετικὰς διαπροσωπικὰς σχέσεις μετὰ τὰς σπουδαστρίας μου;

β) Ἐπιλέγω ἐμπειρίας μάθησής, αἱ ὁποῖαι ἔχουν νόημα διὰ τὰς σπουδαστρίας;

γ) Προγραμματίζω εὐκαιρίας μάθησής, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν εἰς τὰς σπουδαστρίας ἐνδιαφέρον διὰ περισσότεραν μελέτην;

δ) Δίδω εἰς τὰς σπουδαστρίας μου εὐκαιρίας νὰ ἀναζητοῦν ἐμπειρίας μάθησής δια τὸν ἑαυτὸν των ὑπὸ τὴν καθοδήγησίν μου καὶ τὰς ἐνθαρρύνω πρὸς ἀνεξάρτητον καὶ δημιουργικὴν ἐκπαιδευτικὴν δραστηριότητα;

4. Αἱ ἐμπειρίαι μάθησής, αἱ ὁποῖαι ἐπιλέγονται, πρέπει νὰ παρουσιάζουν ποικιλίαν καὶ ἐλαστικότητα, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ προσαρμογὴ των ἀναλόγως τῆς ἰκανότητος καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἐπιπέδου ἐκάστης σπουδαστρίας:

α) Γνωρίζω καλῶς τὸ νοσηλευτικὸν τμήμα, εἰς τὸ ὁποῖον προγραμματίζω κλινικὰς ἐμπειρίας διὰ τὰς σπουδαστρίας μου; Δηλαδή φροντίζω νὰ εἶμαι ἐνημερωμένη διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, τὰς διαγνώσεις των, τὰς θεραπείας καὶ τὰ νοσηλευτικὰ προβλήματα εἰς τὰ Τμήματα, ὅπου ἐπιλέγω ἀσθενεῖς διὰ τὰς σπουδαστρίας μου;

β) Διαχωρίζω μεταξὺ τῶν κλινικῶν ἐμπειριῶν ποῖα εἶναι κατάλληλα διὰ τὰς Ἰατροὺς, Στελεῖς ἢ Βαταῖς;

γ) Παραδέχομαι τὴν «ἀρχὴν τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν» καὶ συνεπῶς ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι ὀρισμέναι σπουδαστρίαι θὰ χρειάζονται περισσότεραν βοήθειαν, ἐνθάρ-

ργασιν καὶ κατεύθυνσιν ἀπὸ ἄλλας; Αυτό συμβαίνει ἰδιαίτερως εἰς τὸν κλινικὸν τομέα. Βλέπω τὴν σπουδαστρίαν ὡς μανθάνουσαν τώρα τὴν νοσηλευτικὴν καὶ ὄχι ὡς ἐκπαιδευμένην Ἀδελφὴν;

δ) Γνωρίζω τὰς σπουδαστρίαις μου, τὰς προσωπικὰς τῶν ἱκανότητας, τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν;

5. Αἱ ἐμπειρίαι μαθήσεως ἐπιλέγονται κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐλευθέρας καὶ ὑπευθύνου σκέψεως, νοσηλευτικῆς κρίσεως, αὐτοπειθορχίας καὶ ἀκεραιότητος σκοποῦ καθὼς ἐπίσης εἰς τὴν ἀπόκτησιν διαφόρων γνώσεων καὶ ἱκανοτήτων:

α) Προγραμματίζω ἐμπειρίας μαθήσεως, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν ἀσκήσιν σοβαρᾶς σκέψεως τῶν σπουδαστριῶν μου;

β) Ὑφανώνω ἐμπειρίας αἱ ὁποῖαι ὑποβοηθοῦν τὰς σπουδαστρίαις νὰ ἀποκτήσουν τὰς δεξιότητας καὶ τὰς ψυχικὰς διαθέσεις, οὐσιώδεις εἰς τὴν νοσηλευτικὴν καθὼς καὶ ἐμπειρίας αἱ ὁποῖαι βοηθοῦν εἰς τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων;

γ) Δημιουργῶ εὐκαιρίας μαθήσεως, αἱ ὁποῖαι θὰ παρορθοῦν τὰς σπουδαστρίαις εἰς τὴν καλλιέργειαν ἐναισθησεως καὶ κατανοήσεως καὶ ὄχι ἀπλῶς εἰς τὴν ἀπομνημόνευσιν κειμένων ἐκ τῶν διδλίων; Δηλαδῆ ἀνευρίσκω κλινικὰς περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας αἱ σπουδαστρίαι ἀσκοῦνται εἰς τὴν λύσιν νοσηλευτικῶν προσλημάτων;

6. Αἱ ἐμπειρίαι μαθήσεως προγραμματίζονται κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ παρακινοῦν εἰς τὴν συσχέτισιν, συνέχειαν καὶ σύνθεσιν θεωρίας καὶ πράξεως:

α) Διαλέγω καὶ Ὑφανώνω τὰς ἐμπειρίας μαθήσεως, ὥστε αἱ σπουδαστρίαι νὰ ἴκωσιν νὰ γενικεύουν καὶ νὰ συνδυάζουν τὰς γνώσεις μὲ τὴν πείρσιν τῶν;

β) Ἐπιλέγω ἐμπειρίας μαθήσεως, αἱ ὁποῖαι βοηθοῦν τὰς σπουδαστρίαις νὰ ἐφαρμόζουν θεωρητικὰς ἀρχὰς εἰς τὴν νοσηλευτικὴν πράξιν καὶ νὰ τὰς διατυπώνουν μὲ ἰδικὰς τῶν λέξεις;

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς παρούσης ὁμιλίας θὲν περιλαμβάνονται οἱ τρόποι καὶ αἱ μέθοδοι ἀξιολογήσεως καὶ βαθμολογίας τῆς μαθήσεως καὶ ἀποδόσεως τῶν σπουδαστριῶν. Πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ ὅτι καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς βαθμολογίας τῶν σπουδαστριῶν εἶναι κάτοπτρα, εἰς τὰ ὁποία δυνάμεθα νὰ καθρεπτίσωμε τὸ διδακτικὸν μας ἔργον καὶ νὰ ἀναγνωρίσωμε τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἀδυναμίας μας, τὴν ποιότητα τῆς διδασκαλίας μας, τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐμπειριῶν μαθήσεως, διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν ὁποίων ἐδαπανήσαμεν τόσον χρόνον καὶ τόσην διανοητικὴν, ψυχοκινητικὴν καὶ συναισθηματικὴν ἐνέργειαν.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀξιολογήσεως εἶναι πολύτιμα στοιχεῖα, τὰ ὁποία μᾶς προσφέρουν νέαν μάθησιν καὶ τὰ ὁποία πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμεν δι' ἀναθεώρησιν, ἀναπροσαρμογὴν, ἀναδιοργάνωσιν καὶ βελτίωσιν τῆς διδασκαλίας μας μὲ στόχον πάντοτε τὴν βελτίωσιν καὶ αὔξησιν τῆς μαθήσεως ἐκ μέρους τῶν σπουδαστριῶν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Θὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐπέτυχεν ἡ ὁμιλία, ἐὰν ἔγιναν σαφῆ καὶ κατανοητὰ τὰ ἑξῆς σημεῖα:

1. Ἡ διδασκαλία τῆς Νοσηλευτικῆς ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Χριστιανικῆς Παιδείας καὶ ἐπομένως, πρέπει νὰ ἀποσβλέπη εἰς τὴν μόρφωσιν, τὴν διάπλασιν

- καί πνευματικὴν ἀρτίωσιν ὁλοκλήρου τῆς προσωπικότητος τῆς Σπουδαστρίας.
2. Ἡ διδασκαλία εἶναι μία δυναμικὴ διεργασία μὲ τρεῖς διαστάσεις: 1) Τὸν προγραμματισμόν, 2) τὴν ἐκτέλεσιν καὶ 3) τὴν ἀξιολόγησιν. Ἡ εὐρυθμὸς καὶ ἐπιτυχὴς λειτουργία τῆς διεργασίας αὐτῆς ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὸ ὑπεύθυνον καὶ δημιουργικὸν ἔργον τῆς Διδασκούςσης.
3. Εἰς τὸ μέγα μορφωτικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἔργον τῆς προετοιμασίας Ἀδελφῶν Νοσοκόμων ἐπιτυγχάνει ἡ Διδάσκουσα ἢ ὑποία, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀρτίαν ἐπιστημονικὴν νοσηλευτικὴν συγκρότησίν τῆς καὶ τὴν παιδαγωγικὴν ἱκανότητά τῆς, διαθέτει:
- πλούσια ἀποθέματα χριστιανικῆς πίστεως,
 - νοσηλευτικὸν ζῆλον καὶ ἱερὸν πάθος διὰ τὴν διακονίαν τοῦ πάσχοντος ἀσθενοῦς καὶ
 - ἄριστον παράδειγμα ἐμπνευσμένης Ἀδελφῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἰσοκράτους, Πανηγυρικός IV, 50.
- Κουνέλλη, Ἰωάν. «Παρακλήσεις Παιδαγωγικαὶ Γνώμαι Πλουτάρχου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου», Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, 251, Ἰαν. 1977, σσ. 10-18.
- Μαυρικᾶκη, Γεωργ. «Ἡ Διδασκαλία εἰς τὴν Τάξιν», Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, 251, Ἰαν. 1977, σσ. 7-9.
- Πελαγίδου, Εὐσταθ. «Ἡ Κοινωνικὴ Ψυχολογία τῆς Τάξεως», Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, 241, Δεκ. 1975, σσ. 271-274.
- Πλάτωνος, Μενέξενος, 247 Α.
- Σακελλαρίου, Γεωργίου. Γενικὴ Ψυχολογία, Τόμος Β', Ἀθήναι 1955.
- Gagné, Robert M. «Educational objectives and Human Performance», in John Krumboltze Learning and the Educational Process, Chicago: Rand McNally Co, 1965.
- Gronlund, Norman E. Measurement and Evaluation in Teaching, 2nd Ed., New York: Th, Macmillan Co, 1971.
- Heidgerken, Loretta E. Teaching and Learning in Schools of Nursing, 3rd Ed.; Philadelphia: J.B. Lippincott Co., 1965.
- Highet, Gilbert. The Act of Teaching, New York: Vintage Books, 1955.
- Mager, Robert F. Preparing Instructional Objectives, Palo Alto Ca.: Fearon Publishers, 1962
- Sand, Ole. Curriculum Study in Basic Nursing Education, New York: G.P. Putnam's Sons, 1955.
- Siegel, Laurence. Contemporary Theories of Instruction, San Francisco: Chandler Publishing Co., 1965.
- Shaffer, Stuart et al. Teaching in Schools of Nursing, St. Louis: The C.V. Mosby Co., 1972.